

THEORY OF JOURNALISM / PUBLICISM

<https://doi.org/10.17721/2522-1272.2019.75.4>

UDC 007:070:82-92

An Article in Press and Photo Journalism

Olexander Meleshchenko

Doctor of Philology, Professor, *Institute of Journalism, Taras Shevchenko National University of Kyiv.*

36/1 Illienka St., Kyiv, 04119, Ukraine

Corresponding author's e-mail address: meleshchenko1@ukr.net

ABSTRACT

In this paper it defines the genre of article and its certain characteristics that being the shortest genre of press and photojournalism, answers the questions “Who?”, “What?”, “Where?”, “When?”, “By what means?”, “How?” (much less frequently the question “Why?”) or only a part of these questions, and contains news stories that outline a specific fact, an event of reality, or a specific question that is interest to the general public.

The news stories in press and photo journalism have the object of reflection, purpose of presentation, scope of reality coverage, scope of generalization, features of literary and stylistic means to express the idea.

The news stories in press and photo journalism take into account all or some means of approximation of interests.

The articles are characterized by conciseness, lapidarity, accuracy and documentary authenticity of news stories.

The article in press journalism uses the first two most simple methods of journalistic creativity: observation and description of facts, events and phenomenon. The article in photo journalism uses observation method where facts, events and phenomenon are focused on the camera.

The different classifications of article in press journalism and their analogues in photojournalism are offered, with specific examples - in terms of volume, predictability of events and ideological comprehension.

The structural genesis of article is proposed with segregation of “direct pyramid”, “inverse pyramid” and docked pyramids – “sand clock” providing the concrete examples.

Also a new term – *prelead* is introduced in the scientific circulation.

KEYWORDS: press journalism; photo journalism; article; news stories; lead; prelead; “direct pyramid”; “inverse pyramid”; “sand clock”.

УДК 007:070:82-92

Замітка у пресовій і фотожурналістиці

Мелещенко Олександр Костянтинович, Інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор філологічних наук, професор

Резюме

Подається визначення жанру замітки в пресовій і фотожурналістиці, а також ряд її характеристик. Новинне повідомлення з конкретним фактом, подією реальності або викладом конкретного питання, що цікавить широку громадськість, відповідає на запитання «Хто?», «Що?», «Де?», «Коли?», «В який спосіб?» («Якими засобами?»), «Як?» (набагато рідше на запитання «Чому?») або на частину з них.

Новини в газетно-журнальній журналістиці та фотожурналістиці мають об'єкт відображення, мету виступу, масштаб висвітлення дійсності, масштаб узагальнення, особливості літературно-стилістичних засобів вираження задуму.

Новини газетної та журнальної журналістики та фотожурналістики враховують всі або ряд засобів наближення інтересів.

Для замітки характерні лапідарність, точність і документальна справжність новинного повідомлення.

У пресовій замітці використовуються перші два найпростіші методи журналістської творчості: спостереження та опис (факту, події, явища). У фотозамітці – спостереження (при цьому факт, подія, явище фіксуються в кадрі).

Пропонуються різні класифікації замітки в пресовій журналістиці та їхні аналоги у фотожурналістиці із наведенням конкретних прикладів – за обсягом, за передбачуваністю подій та за ідейним осмисленням.

Наводиться структурна генеза замітки з виокремленням «прямої піраміди», «оберненої піраміди» і зістикованих пірамід – «піскового годинника» із наведенням конкретних прикладів. Уводиться в науковий обіг новий термін – *передлід*.

Ключові слова: пресова журналістика; фотожурналістика; замітка; новина; лід; передлід; «пряма піраміда»; «обернена піраміда»; «пісковий годинник».

Мелещенко А. К. Заметка в печатной и фотожурналистике.

Подается определение жанра заметки в прессовой и фотожурналистике, а также ряд его характеристик. Новостное сообщение с конкретным фактом, событием реальности или изложением конкретного вопроса, интересующего широкую общественность, отвечает на вопрос «Кто?», «Что?», «Где?», «Когда?», «Каким образом?» («Какими средствами? »), «Как?» (гораздо реже на вопрос «Почему?») или на часть из них.

Новости в газетно-журнальной журналистике и фотожурналистике имеют объект отображения, цель выступления, масштаб освещения действительности, масштаб обобщения, особенности литературно-стилистических средств выражения замысла.

Новости газетной и журнальной журналистики и фотожурналистики учитывают все или ряд средств приближения интересов.

Для заметки характерны краткость, лапидарность, точность и документальная подлинность новостного сообщения.

В прессовой заметке используются первые два простейшие методы журналистского творчества: наблюдение и описание (факта, события, явления). В фотозаметке – наблюдение (при этом факт, событие, явление фиксируются в кадре).

Предлагаются различные классификации заметки в прессовой журналистике и их аналоги в фотожурналистике с приведением конкретных примеров – по объему, по предсказуемости событий и по идейным осмыслениям.

Приводится структурный генезис заметки с выделением «прямой пирамиды», «перевернутой пирамиды» и состыкованных пирамид – «песочных часов» с указанием конкретных примеров. Вводится в научный оборот новый термин – передлид.

Ключевые слова: прессовая журналистика; фотожурналистика; заметка; новость; лид; передлид; «прямая пирамида»; «обратная пирамида»; «песочные часы».

1. Вступ

У журналістській генериці замітка є найкоротшим жанром пресової і фотожурналістики, що відповідає на запитання «Хто?», «Що?», «Де?», «Коли?», «Якими засобами?» («В який спосіб?»), «Як?» (значно рідше на запитання «Чому?») або лише на частину з цих запитань і містить новинне повідомлення з викладенням конкретного факту, події дійсності чи з постановкою конкретного питання, цікавого широкій громадськості; у зображальній журналістиці повідомлення ілюструється однією або кількома фотографіями.

Заміткою відкривається група інформаційно-публіцистичних жанрів, вона поряд із звітом, репортажем та інтерв'ю має об'єкт відображення, призначення виступу, масштаб охоплення дійсності, масштаб узагальнення, особливості літературно-стилістичних засобів вираження задуму – за пропозицією В. Здоровеги [1, с. 144–146].

Перший спосіб відображення (із трьох основних, наявних у журналістиці) – фактографічний – опосередковує певний рівень «проникнення» в об'єкт суб'єкта, який веде пізнавальну діяльність, – конкретно рівень первісного чуттєвого світоспоглядання як мінімальний ступінь проникнення в суть предмета відображення. Фактографічність націлена на фіксацію деяких зовнішніх, очевидних характеристик явища, на отримання стислих відомостей про предмет шляхом відповіді журналістом на запитання: що, де й коли трапилось? Швидкість одержання таких відомостей дозволяє сучасній журналістиці оперативно інформувати масову аудиторію про численні актуальні події, що є дуже важливим для неї [2, с. 4–5].

Для фактографічного рівня відображення застосовуються методи індукції, первинного аналізу, констатації та статистичного опису (стислого). З цього випливає інформаційний вид жанру [3, с. 140].

У замітці враховуються всі або ряд засобів наближення інтересів:

- наближення у часі (оперативність);
- наближення у просторі (ієрархія близькості: родина, рідна місцевість, «мала батьківщина», країна, континент, планета Земля);
- наближення до соціальних (специфічних) інтересів аудиторії (національних, вікових, «станових», етнічних тощо);
- наближення за принципом загальнолюдських інтересів (здоров'я, секс, багатство, насильство, слава та інші явища суспільного й особистого життя, об'єкти загальнолюдських зацікавлень – діти, тварини, особливо рідкісні, рослинний світ, насамперед квіти, лікувальні трави тощо);

- наближення за принципом популярності (добір інформації про відомих у світі й країні людей);

- наближення за принципом рідкісності [1, с. 161–162] (людина вкусила собаку).

Для замітки характерні лапідарність, точність і документальна справжність новинного повідомлення [1, с. 159–160].

Сьогодні у журналістичному світі існують різні погляди на жанр замітки в пресовій і фотожурналістиці та її різновиди. Як наслідок, виникла термінологічна плутанина з класифікаціями заміток, куди помилково увійшли типи та структура новинних повідомлень. Усунення зазначеної термінологічної плутанини додає особливості актуальності існуючій проблемі.

2. Теоретичне підґрунтя

Усталене бачення замітки в пресовій журналістиці мають українські дослідники М. Василенко [4, с. 1, 79–115, с. 188], Д. Григораш [5, с. 76; 6, с. 128–136], В. Карпенко [7, с. 205], М. Подолян [8], Д. Прилюк [9, с. 146–153], В. Шкляр [10, с. 98–103, с. 135–137] та ін.; російські журналістичні: В. Ворошилов [11, с. 170–194], М. Кім [12, с. 62–69], Г. Мельник і А. Тепляшина [13, с. 57–80], В. Пельт [14, с. 10–14], Є. Прохоров [15, с. 213], В. Ученкова [16] та ін.

О. Тертичний запропонував кілька десятків новітніх жанрових різновидів замітки [2], породивши купу послідовників [17; 18; 19; 20; 21; 22].

У німецькій (В. фон Ла Рош [23, с. 61–148], З. Вайшенберг [24, с. 81–90]) та англо-американській школах журналістики поняття «замітка» немає: воно замінюється поняттям «новина» (news, nachricht). Французька школа журналістики (М. Вуароль [25]) також оперує терміном «новина» (nouvelles à la main) і виділяє жанр *факту* (без заголовка) як еквівалент хронікальної або подієвої замітки. О. Колесниченко [19] та М. Шостак [26] пішли далі, поділивши новину на коротку та розширену (за аналогією в традиційній класифікації – на замітку та розширену замітку. – *Авт.*), а також жорстку (тверду) і м'яку. В останньому випадку їх підтримує Т. Репкова [22] та І. Михайлин [20], хоча насправді йдеться про типи, структуру новинних повідомлень, що прийшли до нас з англо-американської (острівної) школи журналістики.

Окремо виділяється своїми поглядами Л. Кройчик [27, с. 128–130], який пропонує віднести замітки в усіх різновидах до оперативно-новинних жанрів замість інформаційно-публіцистичних.

Фотозамітку в зображальній журналістиці вивчали М. Ворон [28], Б. Черняков [29], Ю. Шаповал [30] та ін.

Огляд існуючих поглядів для наочності подамо у табличному вигляді (див. табл. 1).

Мета статті – виробити по можливості єдиний науковий погляд на жанр замітки у пресовій і фотожурналістиці, взявши за основу усталені визначення з урахуванням новітніх тенденцій розвитку новинної журналістики, запропонувавши при цьому безперечні різновиди замітки.

З поставленої мети випливають **завдання** статті:

- 1) усунути термінологічну плутанину у класифікаціях заміток;
- 2) зафіксувати типи та структуру новинних повідомлень;
- 3) заперечити пропоновані жанрові гібриди замітки.

Таблиця 1.

Погляди учених на різновиди заміток

ПІБ	хроні- кальна замітка	подієва замітка	розши- рена замітка	крити- тична замітка	нови- на	тверда і м'яка замітки	факт	фото замітка
Здоровега В.*	+	—	+	+	—	—	—	—
Карпенко В.	+	—	+	—	—	—	+	—
Кім М.	—	+	—	—	—	—	—	—
Колесниченко О.	—	—	—	—	+	+	—	—
Кройчик Л.	+	+	+	—	—	—	—	—
Мельник Г.**	+	+	+	—	—	—	—	—
Михайлин І.	—	—	—	—	—	+	—	—
Радчик Р.	+	+	+	+	—	—	+	—
Репкова Т.	—	—	—	—	+	+	—	—
Тертичний О.	—	+	—	—	—	—	—	—
Шкляр В.	+	+	—	+	—	—	—	—
Ворон М.***								+
Черняков Б.***								+
Шаповал Ю.***								+
Шостак М.	—	—	—	—	—	+	—	—
Ла Рош В.	—	—	—	—	+	+	—	—
Вайшенберг З.	—	—	—	—	+	+	—	—
Вуароль М.	—	—	—	—	—	—	+	—

Примітки.

*В. Здоровега, крім критичної замітки, виділяє ще й полемічну замітку, а також коментоване повідомлення. З останнім жанром навряд чи можна погодитись, оскільки йдеться про традиційну замітку з підверстаним до неї коментарем.

**Тут слід враховувати як Г. Мельник, так і її співавторку А. Тепляшину.

***М. Ворон, Б. Черняков і Ю. Шаповал вивчали в основному жанри фотожурналістики, тому цілком природним є виділення ними жанру фотозамітки.

3. Методи дослідження

У дослідженні використовувалися такі методи:

- метод спостереження (простого, систематичного, журналістського, наукового) дав змогу порівняти традиційний і новітній наукові погляди на жанр пресової замітки;
- методи індукції та дедукції, аналогій, порівняння, коментування, зіставлення, протиставлення, аналізу та синтезу наукової інформації уможливили доповнити дані простого спостереження;
- метод класифікації допоміг з'ясувати зв'язки і закономірності розвитку досліджуваних об'єктів.

4. Результати й обговорення

Насамперед треба навести методологічний лад у класифікаціях заміток. Отже:

1. **За обсягом** замітка поділяється на *блискавку*, *хроніку*, *класичну* та *розширену*.

Блискавка та хроніка історично, ще в XIX ст., зародилися з телеграм інформаційних агентств, які обслуговували газети та журнали. Через це підпис у цих різновидах замітки не авторський, а агенційний.

Блискавка не має заголовка, як правило, містить від двох до десяти слів, без фото. Вона відповідає на два запитання «Хто?» і «Що?» (наприклад, «Черчілль помер. Рейтер») або на чотири запитання «Хто?», «Що?», «Коли?», «Скільки?» (наприклад, «Спокій у Великдень охоронятимуть 21 тисяча правоохоронців. Укрінформ»).

Хроніка (інакше – хронікальна замітка) вже має заголовок, відповідає на п'ять запитань «Що?», «Де?», «Коли?», «З ким?», «Як?», містить не більше 17 слів (після 17-го слова читач забуває, з чого починалося повідомлення) і може супроводжуватися однією фотографією (як для ілюстрації хроніки, так і у разі, якщо йдеться про власне фотозамітку). Приміром²:

Заголовок: «Прощання з Черчиллем».

Текст: «Незважаючи на сильний холод, вітер і дощ, упродовж трьох діб тисячі людей прощалися з колишнім лідером нації». Текст супроводжувався однією фотографією (див. ілюстр. 1).

Ілюстрація 1. Фото до замітки «Прощання з Черчиллем»

Класична та розширена замітки історично зародилися в редакціях газет і журналів, тому обов'язково підписуються або прізвищем автора, або як «Інф. ред.» – «Інформація редакції» (інший варіант – «Влас. інф.» – «Власна інформація»).

Класична замітка обов'язково має заголовок, відповідає на сім квінтіліанівських запитань «Хто?», «Що?», «Де?», «Коли?», «Якими засобами?» («В який спосіб?»), «Як?», «Чому?». Відповіді на останнє запитання може не бути або ж бути дуже стислою, побіжною, оскільки порушує «чистоту» інформаційного жанру і звертається до аналітики. Кла-

² Приклади заміток накопичувалися упродовж десятиліть, і на сьогодні джерела важко ідентифікувати – можна лише здогадуватися: замітка про Черчилля може бути авторства BBC, на фотографії, де відспівують жертв катастрофи «Титаніка», на лівому краї зберігся напис автора – Н. Aldridge, а BNPS – організація, на яку фоторепортер працював, і т. д. Деякі замітки автор статті доводив до досконалого рівня, і вони є лише моєї редакції. Фактично лише одну замітку з газети «Голос України» можна знайти, але вона також мною відредагована (скорочена під потреби замітки). У даному разі ми ж говоримо про структуру *ідеальних* заміток, за подобою яких студенти повинні створювати власні новинні тексти. Іншими словами, тексти заміток подані з *навчальними* цілями – О. М.

сична замітка містить не більше 30 петитних рядків (приблизно 1 тисячу знаків). Наприклад:

Заголовок: «У світі заповідної природи».

Текст: «Оголошено державним заповідником унікальний куточок природи площею близько 50 тисяч гектарів на півночі Карелії. Назву він дістав за ім'ям наймолодшого міста республіки “Костомукшський”. На думку вчених, у новому заповіднику збереглася природа в первісному вигляді. У цій лабораторії під відкритим небом дослідникам надано рідкісну можливість проводити селекційні роботи, використовуючи багатющий генетичний фонд тисячоліть. Всебічне вивчення цього краю допоможе знайти раціональніші шляхи освоєння багатств Півночі меншою шкодою для природи. Авторський підпис».

Класична замітка може супроводжуватися і фотографією (див. ілюстр. 2).

Ілюстрація 2. Фотографія до класичної замітки

У зображальній журналістиці аналог блискавки та хроніки – фотозамітка, яка інакше називається фотофактом – оскільки є некоментованою і може обходитися без заголовка (ілюстр. 3).

Аналог класичної замітки – фотозамітка, яка вже є коментованою, може мати заголовок, але може й обходитися без нього (ілюстр. 4).

Розширена замітка в газеті та журналі може бути схарактеризована так само, як і класична пресова, проте на відміну від останньої вона обов'язково має обсяг більше 30 петитних рядків – від 30 до 70 (трохи більше 2 тисяч знаків). Більше 70 петитних рядків мають звіт і репортаж.

Ілюстрація 3. Фотозамітка. Текст: «Піреней, Франція, 1956 рік».

Ілюстрація 4. Коментована фотозамітка. Текст: «Відспівування жертв катастрофи «Титаніка» в 1912 році».

У зображальній журналістиці аналог розширеної замітки – розгорнута фотозамітка, яка обов'язково має заголовок. Наприклад (ілюстр. 5 і 6):

Заголовок: «Золота лихоманка в Доусон-Сіті».

Текст: «У середині серпня 1896 року були відкриті багаті золоті розсипи неподалік міста Доусон-Сіті – столиці канадської території Юкон. Місцеві золотошукачі швидко заставпили за собою усі ймовірні золотоносні ділянки на річках Клондайк і Юкон. Тим не менше чутки про знайдене золото досягли Сполучених Штатів, де внаслідок біржових панік, банкрутств і фінансових рецесій десятки тисяч американців опинилися без роботи. Безліч безробітних змушені були відправитися в край суворих кліматичних умов з температурою від 26 до 55 градусів морозу, довгої зими, де лише близько 100 днів на рік температура повітря не знижується нижче нульової позначки. На 1898 рік населення Доусон-Сіті досягло 40 тисяч чоловік, що загрожувало викликати голод.

Новоприбульці, як не дивно, здебільшого мали вищу освіту (вчителі, лікарі), здобуту навіть у Великобританії та Австралії. Серед них виділялися один чи два мери міст, котрі заради подорожі залишили свою престижну роботу. Більшості з них було добре відомо, що шанси знайти значну кількість золота є мізерними, просто люди вирішили ризикнути. Більше половини народу, що дісталися Доусон-Сіті, змушені були відмовитися від своєї мрії розбагатіти.

Сміливці, що залишилися, повинні були по льодовій вузькій стежці перетнути гірські перевали, здійснити 40–50-кілометровий спуск і далі на плотах і човнах ще проплисти більше 800 км до місця.

Ілюстрація 5. Розширена замітка. Підпис до фото: «Золотошукачі та гірники піднімаються по стежці через перевал Чілкут під час Клондайкської золотої лихоманки».

Людям доводилося нести із собою річний запас припасів вагою біля тонни, в основному їжі, аби отримати дозвіл на в'їзд до Канади.

Ілюстрація 6. Розширена замітка. Підпис до фото: «Перевал Чілкут. Спорядження та речі золотошукачів перед відправкою на Юкон».

Тих, хто дійшов, ждало розчарування: більшість ділянок були розроблені. Унаслідок цього вже через рік, у 1899 році, золота лихоманка пішла на спад. Загалом було видобуто близько 390 тонн золота, що в нинішніх масштабах грошей зовсім небагато. Але на той час це був істотний внесок в економіки Канади та США. У підсумку завдяки великій кількості новоприбулих у регіон кваліфікованих спеціалістів розробка Клондайкської жили сприяла економічному розвитку північно-західних територій Канади та США, а також Аляски.

Золота лихоманка в Доусон-Сіті згадується в кількох романах широковідомого американського письменника Джека Лондона, який сам мав досвід золотошукача. Авторський підпис».

2. **За передбачуваністю подій** замітка поділяється на *повсякденну* («датську»), *подієву* та *спеціальну* (організовану).

Повсякденна замітка відображає факти, події, які прив'язані до певних дат (звідси «датська») та які є легко передбачуваними завчасно: конференції, засідання, сесії, наради, вибори, судові процеси, партійні з'їзди, заходи культури, освіти, науки, охорони здоров'я тощо. Наприклад:

Заголовок: «21 квітня – усі на вибори!»

Текст: «Найближчої неділі, коли віряни святкуватимуть Вербну неділю, виборці нашої країни обиратимуть у другому турі президента України між двома претендентами – діючим гарантом Петром Порошенком і його візаві Володимиром Зеленським».

Подієва замітка має своїм об'єктом факти, події, які важко чи неможливо передбачити: наукове відкриття, винахід, державний переворот, обвали промислових підприємств і торговельно-розважальних центрів, катастрофи військової техніки, екстремальні метеороумови і под. Наприклад:

Заголовок: «Хто прийде до влади у Венесуелі».

Текст: «Спроба державного перевороту у Венесуелі привернула до цієї південноамериканської країни увагу усієї міжнародної спільноти. Справа в тому, що в цій країні видобувається 3 відсотки світової нафти, і від політики правлячого режиму залежатимуть світові ціни на «чорне золото». Чинний президент країни Н. Мадуро дотримується соціалістичної орієнтації, і свої сподівання пов'язує з Росією, Китаєм, Кубою та Нікарагуа, у той час як Х. Гуайдо, колишній лідер Національної асамблеї Венесуели, є проамериканським кандидатом».

Спеціальна (організована) замітка містить повідомлення, для відтворення яких знадобився дослідницький пошук або спеціальні заходи, оскільки важливі або цікаві для суспільства факти, події з різних причин не виявляються у відкритій формі (наприклад, перевірка фактів з лінії бойового зіткнення на Донбасі). Наприклад:

Заголовок: «Нині Керол потрібніша на передовій».

Текст: «Медик за освітою, 23-річна Керол для себе вирішила, що її спеціальність більше потрібна на війні. Уродженка Донецька, жінка воює в 46-му окремому батальйоні спеціального призначення «Донбас-Україна». Закінчивши в Києві медичний коледж, вона не відчувала в столиці воєнного стану й попросилася на фронт. Після чотиримісячної підготовки в одному з центрів тактичної медицини Керол уже надавала допомогу пораненим побратимам на передовій».

3. За ідейним осмисленням замітка поділяється на *позитивно-стверджувальну, критичну, полемічну та проблемну*.

Позитивно-стверджувальна замітка містить повідомлення позитивних фактів, подій (введення в дію нових дитсадків, шкіл, багатоквартирних будинків, підвищення зарплат, стипендій, пенсій, спорудження нових промислових і сільськогосподарських підприємств і под.). Наприклад:

Заголовок: «В Україні вперше відбудеться міжнародний космічний саміт».

Текст: «17–18 квітня 2019 року в Україні відбудеться міжнародний космічний саміт «Noosphere Space Summit». Про це журналістам повідомили в оргкомітеті заходу. Серед спікерів і гостей – співвласники першої американсько-української приватної аерокосмічної компанії Firefly Aerospace – партнера NASA у новій програмі освоєння Місяця Томас Маркузик і Макс Поляков (український Ілон Маск, володар премії «Людина року-2019» за вагомий внесок у відродження ракетно-космічної галузі в Україні), менеджер з міжнародних відносин японської приватної компанії з розвитку технологій освоєння Місяця «Ispace inc» Лінн Зенен, керівник аналітичного відділу «Bryce Space & Technology» Менні Шар, космонавт НКАУ Ярослав Пустовий. У рамках саміту буде проведено міжнародний конкурс космічних інженерних стартапів «Vernadsky Challenge» з призовим фондом 2 млн гривень. Також буде організована експозиція, де усі бажаючі зможуть випробувати прилади та рішення, що відображають ініціативи інших країн у галузі космічних та інженерних наук. На виділених майданчиках кращі світові експерти космічної галузі обговорять сучасні виклики, що стоять перед дослідниками Всесвіту. Авторський підпис».

Критична замітка в газеті та журналі передбачає відкрите неприйняття фактів, подій з обов'язковими доказами, без образ, крику та скандалів. Надзвичайно високо цінується конструктивне наповнення критики – ділові пропозиції, вказівки на можливі шляхи виходу із ситуації, що склалась, висунення та обговорення різних варіантів подолання критикованого стану речей. Наведемо приклад розширеної критичної замітки в пресі:

Заголовок: «Вади кандидатської дисертації А. Павленко».

Текст: «Оскільки тема присвячена футбольному іміджу України, то логічно розглядати цю дисертацію і за літерою, і за духом. **За літерою** шановна Анастасія Володимирівна випустила зі свого поля зору ряд важливих наукових праць. Йдеться про дисертації, захищені в двох спеціалізованих вчених радах, які очолюють проф. Чічановський і проф. Іванов. Зокрема, в дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук Щегельська, яка нині працює на кафедрі проф. Іванова, висунула поняття «інтегрований образ країни», який вбирає в себе поняття «образ» і «імідж». У дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій Балинський детально розглянув поняття та інструментарій іміджмейкінгу, а ще в 1986 р. Попов випустив книжку «Індустрія образів». Названих праць немає в джерелознавчій базі дисертації Павленко. **Тепер за духом**, що набагато важливіше. Коли дисертантка ставить 1991 рік, то потрібно усвідомлювати, що без минулого немає сьогодення та майбутнього. 1991-й рік не був порожнім фундаментом, і дисертантка нібито це розуміє, про що пересвідчуємось на с. 7 автореферату. Але перелік, наведений Павленко, лежить на поверхні, глибинні процеси абсолютно не показані. Тривала боротьба федерацій футболу України, Грузії, Литви проти всесоюзної федерації футболу на чолі з В'ячеславом Колосковим; приєднання до цієї боротьби після смерті Л. Філатова нового головного редактора щотижневика «Футбол-хокей» В. Понедельника. Публіцистична полеміка з цього приводу москвича Станіслава Токарева та українця Валентина Щербачова з приводу договірних матчів у чемпіонаті СРСР не на користь немосковських команд, а також футбольного оглядача «Молоді України» Петра Римаренка та його колеги Валерія Мирського, який по черзі обійшов усі київські газети, проти тієї ж всесоюзної федерації футболу та московського «Спартак» на чолі з Костянтином Бесковим, що породило, зокрема, такі сатиричні вірші:

Свистит Липатов невпадал,
А вслед за ним и Шкловский.
А кто же в этом виноват?
Валерий Лобановский!

Зі сторінок всесоюзної газети «Советский спорт» мінський власкор видання Михайло Супонев назвав київське «Динамо» «машиною для здобування очок», а тренер мінського «Динамо» Едуард Малофеев – ідейний противник Лобановського – негайно висунув термін «щирий футбол».

Отже, на початку 1990-х український футбол потребував як власного чемпіонату, так і своєї трибуни. Так у «Молоді України» спочатку з'явилася газета в газеті, а потім і окреме видання «Український футбол» – як орган асоціації українських футбольних репортерів. «Український футбол» зчинив справжнісінький бум в українській спортивній журналістиці, зумовив появу цілої низки нових футбольних видань. Почали виходити «Гол» – футбольний випуск «Спортивної газети», який спеціалізувався переважно на міжнародному футболі, «Фінт» – «газета Валерія Мирського та Олега Базилевича», додаток до газети «Рівне» – «Рівне – футбол», «газета для фанатів» «Вінницький футбол» та «Футбольна Вінниччина», «Газета для вболівальників Кіровоградщини» «Футбол-експрес», луцька «Волинь футбольна», львівський «Галицький футбол», «Вісник сільського футболу Дніпропетровщини» «Тригол» і навіть додаток до районної газети «Наш край» «Липоводолинський футбол» на Сумщині інші газети та бюлетені. Згодом більшість із цих видань припинила своє існування, однак слід в історії спортивної журналістики України вони, безперечно, залишили.

Окрема тема – журналістський скандал із Сергієм Дерепом, коли журналіста силоміць не допустили до коментаторської кабіни в Одесі під час зустрічі «Динамо» – «Чорноморець». Тоді в різних виданнях з'явилися замовні публікації для компрометації Дерепи, на його захист стала газета «Український футбол», внаслідок чого журналіст залишився в професії. Опір організації незалежного українського чемпіонату з боку голови рес-

публіканської федерації футболу УРСР Миколи Фоміних, котрий діяв під диктовку В'ячеслава Колоскова.

Тепер з приводу с. 8–9 автореферату. Два загальноукраїнські спеціалізовані футбольні видання в 2000 р. і 2 загальноспортивні з переважанням футбольної тематики, 3 спеціалізовані футбольні видання та 5 спортивних видань з переважанням футбольної тематики в 2011 р. Журнал «Футбол» користується популярністю лише в недосвідченій молоді, яка не розбирається в особистості Артема Франкова, який, за словами Станіславського, «любить себе у футболі, а не футбол у собі». Посади цього Франкова серед нашого сім'ї, і кожний професор проведе з ним майстер-клас, як сам Франков виробляє з недозрілою молоддю. «Футбольний вікенд» Олександра Денисова відверто вихваляє свого власника Ріната Ахметова з його донецьким «Шахтарем», постійно виступає проти київського «Динамо» та його власників. Що це, як не замовлення? Ані слова не сказано про силову закриття футбольної телепрограми Голяченка на Першому національному каналі. Мені, між іншим, програма Голяченка за своєю інформаційною насиченістю подобалася більше, ніж програми Денисова, Циганика та Василькова, разом узяті. Можливо, А. Павленко слід було не довірятися сліпо «Телекритиці», дослідити популярність інтернет-сайтів – офіційних і неофіційних, того ж «Динамо від Шурика» приміром. Залишився поза увагою молоді дослідниці унікальний факт: одночасне видання газети «Команда» і журналу «Команда»: лише три країни в Європі можуть похвалитися подібним – Франція (газета «Екіп» і журнал «Екіп»), Італія (газета «Гадзетта делла спорт» і журнал «Гадзетта делла спорт») і Україна! Ось вам і імідж!

Гадаю, наведених фактів достатньо, щоб переконатись: А. В. Павленко не читала українську та всесоюзну періодику 1970–1980-х років, і так само – українську спортивну пресу періоду незалежності, а дані свої черпає з «Телекритики», нашвидкоруч зроблених підрахунків журналістських спортивних публікацій, обраних для дослідження видань останніх років. Вважаю, що ця робота є поверховою, і я не можу за неї віддати свій голос. О. Мелешенко».

Одним із варіантів коментованої та/або розгорнутої фотозаміток у зображальній журналістиці може бути *фотозвинувачення*, еквівалентне критичній замітці у пресовій журналістиці. Наприклад (ілюстр. 7):

Заголовок: «Ось так зберігається зібране зерно у зразковій Америці».

Текст: «Елеватори на Середньому Заході США будуть переповнені через рекордний урожай кукурудзи. Частина зібраного зерна буде погіршувати свою якість, а то й узагалі пропадати під відкритим небом. Дефіцит потужностей зі зберігання виявиться після завершення збирання усіх зернових культур, наприкінці жовтня. Зменшенню запасів зерна, що скупчилися в районах вирощування, перешкоджає висока вартість його транспортування. Залізничні тарифи різко збільшились у відповідь на підвищення попиту на перевезення зерна, а також горючих сланців».

Полемічна замітка в пресі є особливою формою критичної замітки на основі аналізу публічних виступів, матеріалів ЗМІ, оприлюднених документів. Вона виконує, як справедливо зауважує проф. В. Здоровега, дві головні функції: пошуки істини та завоювання одностайності. У полеміці помилкові позиції опонента можуть бути жорстко викриті з використанням різючих випадів, знищувальної іронії по відношенню до противника, а можуть містити лише елемент заперечення, тобто нести товариську тональність критики за підкресленого прагнення знайти точки доторку в розрахунку на зближення позицій, поглядів, оцінок. Можна погодитися з проф. Є. Прохоровим, що і в тому, і в іншому випадку слід прагнути до виходу на позитивні ствердження, до пошуку вирішення обговорюваних проблем, маючи на увазі, що нові ідеї звичайно розвиваються саме в ході полеміки зі старими, віджилими, які перестали «працювати» в умовах, що змінилися. Отже, полеміка, як і критика, сильна своїм конструктивним початком.

Ілюстрація 7. Підпис до фото: «США. Частину зібраного зерна доведеться зберігати під відкритим небом».

Наведемо приклад полемічної замітки в пресі:

Заголовок: «Філфак – це не журфак, або Дядюн далеко до Лигачової».

Текст: «Про дисертаційне дослідження Марії Юріївни Андрющенко «Творення іміджу телебачення України», подане на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.01.08 – журналістика. М. Ю. Андрющенко дещо неправильно, на наш погляд, оцінює газетний доробок телекритиків К. Дядюн і О. Тихончук у газеті «День». Зокрема, це стосується занадто позитивної оцінки К. Дядюн. Справа в тому, і це широковідомий факт, що тривалий час регулярно по п'ятницях у газеті «День» з'являлася популярна рубрика, яка оглядала за тиждень, що минув, журналістський телевізійний продукт з усіма його чеснотами та вадами. Популярною ця рубрика стала в першу чергу завдяки талантові постійної ведучої цієї рубрики Н. Лигачової, яка врешті-решт одного разу просто «переросла» рамки газетної рубрики і стала керівником не менш тепер популярного інтернет-сайту «Телекритика».

Редакція газети «День» почала шукати рівноцінну заміну Н. Лигачовій, і зупинила свій вибір на кореспондентів газети «Президентський вісник» (видання, що на той час виходило) К. Дядюн, випускниці філологічного факультету Харківського національного університету. Жвавий стиль К. Дядюн ввів в оману головного редактора Л. Івшину, котра спочатку довіряла К. Дядюн цілу шпальту. Але в процесі виснажливої редакційної праці далася визнаки відмінність підготовки випускниці факультету журналістики та випускниці філологічного факультету. «Запалу» К. Дядюн вистачило рівно на 3 місяці, після чого їй почали виділяти спочатку лише 3 колонки, згодом – 2 колонки, причому часто не авторські, а організовані інтерв'ю з різними експертами ТБ. Отже, постать О. Тихончук

з'явилася на заміну К. Дядюн; при цьому миколаївський телекритик виглядає набагато краще «на тривалій дистанції», але все ж таки рівноцінну заміну Н. Лигачовій досі не знайдено. Усі ці міркування відсутні в роботі дисертантки. О. Мелешенко».

Проблемна замітка привертає увагу центральної та місцевої законодавчої і виконавчої влади до певної проблеми, яка тривалий час не вирішується й приносить незручності населенню. Її мета полягає в спонуканні влади вирішити заявлену публічно проблему. Наприклад (ілюстр. 8 і 9):

Заголовок: «Львів потопає у смітті».

Текст: «Відсутність у столиці Галичини сміттєзбирального заводу зіграло злий жарт із львів'янами. Після трагедії на Грибовицькому сміттєзвалищі львівський непотріб знаходився кілька місяців у місті, тому що інших полігонів для відходів влада просто не підготувала.

Ілюстрація 8. Підпис до фото: «Купи невивезеного сміття біля будинків львів'ян».

Почалися багатомісячні пригоди львівського сміття дорогами країни, часто супроводжувані протестами та скандалами з боку місцевих жителів.

То ж українці зробили мера Львова А. Садового героєм нової настільної гри.

Ілюстрація 9. Підпис до фото: «Настільна гра «Мандри львівського сміття»

Р. С. Лише зараз міська та обласна львівська влада почала думати над розробкою нового полігону для відходів».

Тепер – про новітні жанрові різновиди замітки в алфавітному порядку, які запропонували О. Тертичний [2] зі своїми пострадянськими [17; 18; 19; 20; 21; 22; 26; 27], німецькими [23; 24] і французьким [25] однодумцями, – *анонс, анотація, блиц-портрет, замітка-вітання, замітка-подяка, замітка-порада, замітка-портрет, замітка-суміш, замітка-факт, міні-історія, міні-огляд, міні-порада, міні-рецензія, репліка*.

На наш погляд, у класифікаціях цих авторів – там, де традиційні жанри неприродно поєднані з дефініціями з інших сфер ужитку, у зміст втрутилася чужа, невласлива жанрам інформаційної групи форма, а отже, маємо справу з помилковою логічною операцією; а там, де жанри з інших груп приєднані до інформаційної групи, відбувається перенесення аналітичних і художньо-публіцистичних засад на невласливу їм фактографічність.

Жанр репліки у радянському науковому просторі завжди відносився до аналітичної групи жанрів, оскільки являв собою енергійний емоційний оцінний виступ журналіста, який хотів, щоб його захват або, навпаки, обурення, розділила з ним масова читацька аудиторія. І помиляються ті сьогоденні автори, хто пише, що репліка – лаконічне повідомлення. Насправді цей жанр для наведення достатньої переконливої аргументації автора має містити не до 40 рядків, а від 60 до 100 петитних рядків (і не більше: інакше відбудеться «вторгнення» в інший жанр аналітичної групи!). Саме такий обсяг забезпечує

сплеск читацьких емоцій (і не обов'язково негативних) з паралельною орієнтацією читачів у злободенних явищах та подіях.

Тепер – про типи та структуру новинних повідомлень.

Від перших європейських газет і журналів за перші триста-чотириста років їхнього функціонування до типу й структури журналістської новини сформувалися певні вимоги, доки подія континентального (якщо не світового!) масштабу не продиктувала їхні зміни, які за наступні сто п'ятдесят років для певних видів ЗМІ перетворилися з новаторських на рутинні.

До середини 1860-х років більшість журналістів писала новинні тексти за зразком романістів: подія викладалася читачам ґрунтовно, від самого початку і далі у міру свого розвитку. Тому композиційно головна новина (кульмінація твору) згадувалась, як правило, наприкінці. Використовувався так званий принцип «прямої піраміди». А це ніщо інше, як «м'яка» новина, апологетами якої виступають Т. Репкова [22], В. фон Ла Рош [23, 61–148], З. Вайшенберг [24, 81–90], О. Колесниченко [26], М. Шостак [27] та І. Михайлин [28].

У ході війни між представниками Півночі та Півдня сталася подія, яка докорінно змінила журналістські підходи. Телеграфний зв'язок переривався, внаслідок чого Америці та світу були невідомі підсумки однієї з битв двох армій. Коли зв'язок з'явився, американські журналісти за тодішніми професійними стандартами почали описувати поле битви, амуніцію вояків, її колір, інші деталі, перш ніж перейти безпосередньо до головної події. Вони не знали, що зв'язок з'явився ненадовго, – і в середині передавання їхніх текстів знову пропав. Америка і світ знову не дізналися про переможця в битві, а, можливо, і у війні. Політичне та економічне життя Америки наче завмерло: яка з двох партій правитиме в країні – Республіканська (в основному Північ) чи Демократична (в основному Південь)? Акції північних промислових підприємств та акції південних латифундій на нью-йоркській фондовій біржі мали злетіти чи знецінитись?

Тож звідтоді журналісти новинних служб будують композицію своїх свіжих повідомлень за новим принципом – «оберненої піраміди», в якій головна новина розташована на початку журналістського тексту, а його скорочення в разі потреби відбувається знизу догори, по абзацах чи по реченнях.

Основні елементи новинної замітки: 1) заголовок; 2) лід; 3) основний текст (корпус); 4) бекграунд.

Заголовок новинної замітки відображає основне повідомлення (факт, подію), може містити важливу цитату (із зазначенням джерела) або статистичний показник.

Лід доповнює заголовок, не повторюючи його, і містить головну новину, відповідаючи на всі сім запитань або лише на частину з них. При цьому лід має бути написаний настільки майстерно з журналістської точки зору, щоб читач обов'язково зацікавився і прочитав увесь текст. Формально написаний лід піде у кошик – звідси підвищені вимоги до співробітників відділу новин у пресовій редакції, він вважається найважливішим у редакційному колективі.

Подальший текст (*корпус* професійною мовою) насичений подробицями, які розширюють уявлення читачів про подію – наприклад, уточнюють її місце і час, кількість учасників тощо. При цьому деталі подають від найбільш до менш важливих. *Бекграунд* містить загальну інформацію, необхідну для розуміння новини: передісторію, нагадування, біографічні довідки, аналогії.

Принцип «оберненої піраміди» – це ніщо інше, як «тверда» новина, яку сповідують згадані вище Т. Репкова [22], В. фон Ла Рош [23, с. 61–148], З. Вайшенберг [24, с. 81–90], О. Колесниченко [26], М. Шостак [27] та І. Михайлин [28].

Розвиток радіо, телебачення, мережевих засобів масової інформації та комунікації привів до формування нової композиції новинної замітки – у вигляді «піскового годинника», в якому фактично зістиковано «обернену» та «пряму піраміди».

Згідно з такою моделлю, верх «оберненої» піраміди містить не лід, а свого роду *передлід*, який готує слухача/глядача до сприйняття безпосередньо головної новини. Передлід – це все одно, що сигнальне слово у складному тексті для редактора: увага, можлива помилка! Передлід на радіо і телебаченні ніби сигналізує слухачеві/глядачеві: увага, приготуватись до сприйняття ліду!

На місці стиковки обох пірамід містяться деталі, подробиці новини, а в кінці «прямої піраміди» міститься лід.

Наведемо типовий приклад «піскового годинника»: «У Лондоні опівдні температура повітря була плюс 12 градусів. Про це російський школяр Вітя Іванов дізнався з радіоповідомлення свого англійського ровесника Джіммі Сміта, якого вчора увечері переміг на чемпіонаті Європи з радіоспорту, що проходив у столиці Великобританії» [31; 59].

У такій структурі новини речення «У Лондоні опівдні температура повітря була плюс 12 градусів» виконує функцію *передліду*, слова «про це», «радіоповідомлення» є *деталями, подробицями, бекграундом*, а перемога російського школяра на чемпіонаті Європи з радіоспорту є *лідом*.

Інший приклад «піскового годинника»:

Заголовок: «Реконструкція рейхстагу із збереженням радянських автографів 1945 року».

Текст: «У Москві звернули увагу на рішення керівництва бундестага ФРН увічнити на внутрішніх стінах будівлі колишнього рейхстагу написи, що їх залишили в травні 1945 року радянські воїни» (верх «оберненої» піраміди – *передлід*).

Як мовиться у повідомленні МЗС РФ, переданому в Інтерфакс, «збережені на стінах рейхстагу написи – частина нашої спільної історії, нагадування про те, яким тривалим, трагічним і сповненим величезних жертв був шлях до миру, добросусідства та співробітництва держав континенту» (стик обох пірамід – *деталі, подробиці, бекграунд*).

19 квітня 1999 року у Берліні відбулося урочисте відкриття після реконструкції будівлі колишнього рейхстагу, в якому працюватиме парламент ФРН (кінець «прямої піраміди» – *лід*). Авторський підпис».

Отже, жанр – явище більш консервативне та сталіше, ніж уявляється деяким дослідникам. Є підстави стверджувати, що саме традиційна класифікація жанрів відображає систему сталих форм у журналістиці, що історично склались.

Слід особливо підкреслити, що розуміння жанрової класифікації насамперед значуще для журналістів-початківців, котрі лише освоюють фах. Для майстрів слова ця проблема вже не актуальна, тому що, як стверджував Л. М. Толстой, будь-який твір, що «виходить з посередності», тобто творчо самобутній, унікальний за своєю формою та не вкладається у загальноприйняті канони.

Ми виходимо з того, що журналістські жанри єдині в усіх видах ЗМІ, відмінні лише арсенал засобів для відображення реальності, який є в розпорядженні журналіста. Тому, якщо йдеться про репортаж як про форму наочного відображення дійсності, то у газетяра є тільки один інструмент – слово, у радіожурналіста – ще й звук, а на телевізійника працює аудіовізуальний синтез. Отже, всією сукупністю доступних йому засобів автор репортажу намагається створити ефект присутності на місці події. У подібних випадках правомірно говорити не про трансформацію жанрів, а про їх адаптацію до «мови» електронних ЗМІ.

Що стосується художньо-публіцистичних жанрів, які вважаються неактуальними у століття інформації і такими, що вимирають, то є й інше пояснення ситуації, що склалась:

це не жанри не запитані, це сучасні журналісти ще не доросли до деяких жанрів» [32, с. 69–70].

Таблиця 2. Жанрові різновиди замітки у пресовій і фотожурналістиці

№ п/п	Види заміток та її різновидів у пресовій журналістиці (газетній і журнальний)	Види заміток та її різновидів у зображальній журналістиці (фотожурналістиці)
1.	блискавка (телеграма)	некомендована фотозамітка (фотофакт), без заголовка
2.	хроніка (хронікальна)	некомендована фотозамітка (фотофакт), без заголовка
3.	класична	коротка фотозамітка із заголовком
4.	розширена	розгорнута фотозамітка із заголовком
5.	повсякденна («датська»)	коротка фотозамітка із заголовком
6.	подієва	розгорнута фотозамітка із заголовком
7.	спеціальна (організована)	розгорнута фотозамітка із заголовком
8.	позитивно-стверджувальна	коротка/розгорнута фотозамітка із заголовком
9.	критична	коротка/розгорнута фотозамітка (=фотозвинувачення) із заголовком
10.	полемічна	коротка/розгорнута фотозамітка (=фотозвинувачення) із заголовком
11.	проблемна	коротка/розгорнута фотозамітка (=фотозвинувачення) із заголовком

Через це у жанрі замітки у пресовій і фотожурналістиці виділяємо замітку та фотозамітку. Їхні жанрові різновиди подані у табл. 2.

5. Висновки

1. Не заперечуючи дифузійних процесів у сучасній журналістській жанрології, ми, тим не менше, дотримуємося тієї думки, що жанр є більш консервативною категорією, ніж це уявляється окремим дослідникам ЗМІ. На підтвердження цієї тези пошлемося на цитату московської колеги О. Миронової. Ось що вона пише: «Пропонуючи до обговорення питання про трансформацію жанрів у сучасній журналістиці, цікаво звернутися до практики інших видів творчої діяльності. І тут ми побачимо цікаву закономірність: поява в живописі «Чорного квадрата» К. Малевича не звільнила митців-початківців від необхідності вчитися писати пейзажі та натюрморти; а модні твори постмодерністів, які заперечують усі літературні традиції, не скасували й досі існуючих роману, повісті та оповідання» [32, с. 69].

2. Усі інші жанрові різновиди замітки є вигаданими конструкціями. Репліка є жанром аналітично-публіцистичної групи.

3. «Пряма піраміда» = «м'яка» новина, «обернена піраміда» = «жорстка» новина = лід, «пісковий годинник» містить 1) передлід; 2) деталі, подробиці, бекграунд; 3) лід.

References

1. Zdoroveha, V.J. (2004), *Theory and Methods of Journalistic Work: a Textbook*, PAIS, Lviv, 268 p.
2. Tertychnyi, A. A. (2000), *Periodicals Genres: a Textbook*, Aspect Press, Moscow, 312 p.
3. Meleshchenko, O. K. (2017), "The genres of articles in press and photo journalism: a review of theoretical developments and a critical commentary", *Zhurnalistyka: Shchorichnyi Naukovyi Zbirnyk [Journalism: Annual Scientific Collection]*, in Rizun, V., Sydorenko, N., et al.

(Eds.), Institute of Journalism, National Taras Shevchenko University of Kyiv, issue 16 (41), pp. 138 – 149.

4. Vasylenko, M.K. (2006), *Dynamics of Development of Information and Analytical Genres in the Ukrainian Print Media: a Monograph*, IZh KNUTSh, Kyiv, 238 p.

5. Hryhorash, D.S. (1974), *Journalism in Terms and Expressions*, Vydavnyche obiednannia “Vyshcha shkola”, Lviv, 296 p.

6. Zdroveha, V. Ya., Serbenska, O.A., Hryhorash, D.S. et al. (1989), *The Theory and Practice of Soviet Journalism: Fundamentals of Skills. Problems of Genres: a Textbook*, in Zdroveha, V. Ya. (Ed.), Vyd-vo pry Lviv. Derzh. Un-ti, Lviv, 323 p.

7. Karpenko, V.O. (2002), *Journalism: Fundamentals of Professional Communications: a Textbook*, Nora-print, Kyiv, 348 p.

8. Podolian, M.P. (Ed.) (1998), *Newspaper Genres: an Educational Program*, VPC “Kyivskiy universytet”, Kyiv, 20 p.

9. Pryliuk, D.M. (1983), *The Theory and Practice of Journalistic Creativity: Problems of Skills: a Textbook*, Vyshcha Shkola, Kyiv, 280 p.

10. Hrytsenko, O., Kryvosheia, H. & Shkliar, V. (2000), *Fundamentals of the Theory of Journalistic Activities: a Textbook*, in Shkliar, V.I. (Ed.), MILP, Kyiv, 205 p.

11. Voroshilov, V.V. (2015), *Journalism: a Textbook*, KNORUS, Moscow, 496 p.

12. Kim, M. N. (1999), *From Design to Implementation: Technology for Preparation of a Journalistic Work: a Textbook*, Faculty of Journalism of St. Petersburg State University, St. Petersburg, 102 p.

13. Melnik, G. S. & Tepliashina, A. N. (2001), *Fundamentals of Creative Activities of a Journalist: a Textbook*, Izd-vo St. Petersburg un-ta, St. Petersburg, 115 p.

14. Cherepakhov, M.S., Hurevych, S.M., Pelt, V.D. et al. (1974), *Genres of Soviet School: a Textbook*, in Cherepakhova, M.S. (Ed.), Vyshcha shkola, Kyiv, 442 p.

15. Prokhorov, E.P. (1995), *Introduction to the Theory of Journalism: a Textbook*, Izd-vo Mosk. Un-ta, Moscow, 294 p.

16. Uchenova, V.V. (1976), “The modern trends in development of journalistic genres”, *Vestnik Moskovskogo Universiteta. Seriya 10: Zhurnalistika [Bulletin of Moscow University. Series 10: Journalism]*, no. 4, pp. 17 - 27.

17. Holik, O. V. (2009), *Intercorrelation and Mutual Enrichment of Journalistic Genres: the Modern Development Tendencies of Journalistic Creativity*, Abstract of the PhD diss. (soc. com.), Institute of Journalism, National Taras Shevchenko University of Kyiv, 17 p.

18. Ivashchuk, A.A. (2009), *Variability and Inter-Transition of Information Genres in the Contemporary Ukrainian Press*, Abstract of the PhD diss. (soc. com.), Institute of Journalism, National Taras Shevchenko University of Kyiv, 17 p.

19. Kolesnichenko, A.V. (2013), *The Journalist's Handbook: a Textbook*, Aspect Press, Moscow, 335 p.

20. Mykhailyn, I.L. (2003), *Fundamentals of Journalism: a Textbook*, TsUL, Kyiv, 496 p.

21. Radchyk, R.V. (2015), *Journalism Specialty: Information Genres: a Textbook*, VPC “Kyivskiy universytet”, Kyiv, 272 p.

22. Repkova, T. (2002), *New Time: How to Create a Professional Newspaper in the Democratic Society*, IREX ProMedia, Moscow, 468 p.

23. La Roche, V. fon (2005), *Introduction to Practical Journalism: a Textbook*, in Ivanov, V.F. & Kol, A. (Eds.), AUP, Kyiv, 229 p.

24. Vaisenber, Z. (2004), *News Journalism: a Textbook*, in Ivanov, V.F. & Kol, A. (Eds.), AUP, Kyiv, 262 p.

25. Vyarol, M. (2003), *A Guide of the Gazetteer: a Collection of Teaching Materials*, Institute of Mass Information (Kyiv); Journalist Training and Improvement Center (Paris), in Sabri, Y. & Lazarev, Y. (Eds.), Sofia Press, Kyiv, 64 p.

26. Shostak, M.I. (2001), *A Reporter: Professionalism and Ethics*, RIP Holding, Moscow, 165 p.
27. Kroychik, L.E. (2000), "The system of journalistic genres, *Fundamentals of Journalist's Creative Activity: a Textbook*, in Korkonosenko, S.G. (Ed.), Znanije, SPbIVESEP, SPb, pp. 125 - 168.
28. Voron, N.I. (2012), *The Genres of Photojournalism: a Textbook*, Faculty of Journalism of the M.V. Lomonosov Moscow State University, 145 p.
29. Cherniakov, B.I. (Ed.) (2000), *The Genres of Visual Journalism: a Textbook*, VPC "Kyivskyi universytet", Kyiv, 20 p.
30. Shapoval, Yu. G. (1975), *Photographic Journalism in Periodicals: (The Issues of Specifics, Theory of Genres and Skills*, Abstract of the PhD diss. (philol. sci.), Lviv State University named after I. Franko, Faculty of Journalism, Lviv, 17 p.
31. Sagalaeva, Yu. (2000), *Return to Kuchugury*, Chronos, Moscow, 231 p.
32. Mironova, O.S. (2011), "Genres of journalism: transformation or adaptation?", *Proceedings of the International Scientific-Practical Conference "Journalism in 2010: Media in the Public Sphere"*, Moscow, 7 - 9 February 2011, Izd-vo Mosc. un-ta, Moscow, pp. 69–70.

Submitted on 11.08.2019

Список літератури

1. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості: підручник. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Львів : ПАІС, 2004. 268 с.
2. Тертычный А. А. Жанры периодической печати: учеб. пособие. Москва : Аспект Пресс, 2000. 312 с.
3. Мелешенко О. К. Жанр замітки у пресовій і фотожурналістиці: огляд теоретичних напрацювань й критичний коментар // Журналістика : щорічн. наук. зб. / голова редкол. В. Різун, голов. ред. Н. Сидоренко ; Ін-т журналістики КНУТШ. 2017. Вип. 16 (41). С. 138–149.
4. Василенко М. К. Динаміка розвитку інформаційних та аналітичних жанрів в українській пресі : монографія. Київ : ІЖ КНУТШ, 2006. 238 с.
5. Григораш Д. С. Журналістика у термінах і виразах. Львів : Вид. об'єдн. «Вища школа», 1974. 296 с.
6. Теорія і практика радянської журналістики: Основи майстерності. Проблеми жанрів : навч. посіб. / В. Й. Здоровега, О. А. Сербенська, Д. С. Григораш [та ін.] ; за ред. В. Й. Здоровеги. Львів: Вид-во при Львів. держ. ун-ті, 1989. 323 с.
7. Карпенко В. О. Журналістика: основи професійної комунікації : навч. посіб. Київ : Нора-прінт, 2002. 348 с.
8. Газетні жанри : навч. програма / уклад. М. П. Подолян. Київ : ВПЦ «Київський університет», 1998. 20 с.
9. Прилюк Д. М. Теорія і практика журналістської творчості: Проблеми майстерності : навч. посіб. Київ : Вища школа, 1983. 280 с.
10. Грищенко О., Кривошея Г., Шкляр В. Основи теорії журналістської діяльності : навч. посіб. / за наук. ред. В. І. Шкляра. Київ : МЛП, 2000. 205 с.
11. Ворошилов В. В. Журналистика : учеб. Изд. 7-е, стер. Москва : КноРУС, 2015. 496 с.
12. Ким М. Н. От замысла к воплощению: Технология подготовки журналистского произведения : учеб. пособ. Санкт-Петербург : Ф-т журналистики СПбГУ, 1999. 102 с.
13. Мельник Г. С., Тепляшина А. Н. Основы творческой деятельности журналиста : учеб. пособ. Санкт-Петербург : Изд-во С.-Петерб. ун-та, 2001. 115 с.
14. Жанри радянської газети : навч. посіб. / М. С. Черепанов, С. М. Гуревич, В. Д. Пельт [та ін.] ; за ред. М. С. Черепанова. Київ : Вища школа, 1974. 424 с.

15. Прохоров Е. П. Введение в теорию журналистики : учеб. пособ. Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1995. 294 с.
16. Ученкова В. В. Современные тенденции развития журналистских жанров // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 10: Журналистика. 1976. № 4. С. 17 – 27.
17. Голік О. В. Взаємодія та взаємозбагачення жанрів: новітні тенденції розвитку журналістської творчості : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук соціал. комунік.: [спец.] 27.00.04 «Теорія та історія журналістики» / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т журналістики. Київ, 2009. 17 с.
18. Іващук А. А. Варіативність та взаємоперехід інформаційних жанрів у сучасній українській пресі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук соціал. комунік.: [спец.] 27.00.04 «Теорія та історія журналістики» / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т журналістики. Київ, 2009. 17 с.
19. Колесниченко А. В. Настольная книга журналиста : учеб. пособ. Москва : Аспект Пресс, 2013. 335 с.
20. Михайлин І. Л. Основи журналістики : підруч. Київ : ЦУЛ, 2003. 496 с.
21. Радчик Р. В. Журналістський фах: інформаційні жанри : навч. посіб. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2015. 272 с.
22. Репкова Т. Новое время: как создать профессиональную газету в демократическом обществе / пер. с англ. Т. Бондаренко, Д. Колос. Москва : IREX ПроМедиа, 2002. 468 с.
23. Вальтер фон Ла Рош. Вступ до практичної журналістики : навч. посіб. / за заг. ред. В. Ф. Іванова, А. Коль. Київ : АУП, 2005. 229 с.
24. Вайшенберг З. Новинна журналістика : навч. посіб. / за заг. ред. В. Ф. Іванова, А. Коль. Київ : АУП, 2004. 262 с.
25. Вуароль М. Гід газетяра : зб. навч. матер. / Ін-т масової інформації (Київ); Центр підготовки й вдосконалення журналістів (Париж) / упоряд. й переклад з франц. Ю. Сабрі ; ред. видання Ю. Лазарев. Вид. 2-е. Київ : Софія-прес, 2003. 64 с.
26. Шостак М. И. Репортер: профессионализм и этика. Москва : РИП-холдинг, 2001. 165 с.
27. Кройчик Л. Е. Система журналистских жанров // Основы творческой деятельности журналиста : учебник / ред.-сост. С. Г. Корконосенко. Санкт-Петербург.: Знание, СПБИНВЭСЭП, 2000. С. 125–168.
28. Ворон Н. И. Жанры фотожурналистики : учеб. пособие. Москва : Фак. журналистики МГУ им. М. В. Ломоносова, 2012. 145 с.
29. Жанри зображальної журналістики : навч. програма / уклад. Б. І. Черняков. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2000. 20 с.
30. Шаповал Ю. Г. Фотопублицистика в периодической печати: (Вопросы специфики, теории жанров и мастерства) : автореф. дис. на здобуття ступеня канд. філолог. наук.: [спец.] 10.01.10 «Журналистика» / Львов. гос. ун-т ім. І. Франко; фак. журналістики. Львов, 1975. 17 с.
31. Сагалаева Ю. Возвращение в Кучугуры. Москва : Хронос, 2000. 231 с.
32. Миронова О. С. Жанры журналистики: трансформация или адаптация? // Журналистика в 2010 году: СМИ в публичной сфере : матер. Междунар. науч.-практ. конф. (Москва, 7–9 февраля 2011 г.). Москва : Изд-во Моск. ун-та, 2011. С. 69–70.

Надійшла до редколегії 11.08.2019